

Književne novosti

Primož Trubar, zgodovinska epska pesnitev, napisal A. Aškerc. V Ljubljani. 1905. Založila Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Cena broširanemu zvezku K 2, vezanemu K 3. To je novo epsko delo našega največjega epika, ki vzbudi gotovo splošno pozornost in o katerem izpregovorimo seveda še natančneje. Za zdaj priporočamo knjigo samo v nakupovanje kot lep novoletni dar.

Ivan Cankar: Gospa Judit, založil L. Schwentner. V Ljubljani 1904. Cena: broš. K 2, po pošti K 2.10, eleg. vez. K 3.20, po pošti K 3.40. Oceno te najnovejše knjige Cankarjeve, v kateri zopet neusmiljeno žvižga bič pisateljeve satire, prinesemo v kratkem.

Janeza Trdine zbrani spisi. II. knjiga: „Bajke in povesti I.“ V Ljubljani 1904. Založil L. Schwentner. Cena: broš. K 2.—, po pošti K 2.10, eleg. vez. K 3.20, po pošti K 3.40. Oceno te lepe knjige, ki je jako prikladna za novoletni dar, priobčimo pozneje.

Opis Sv. Križa je naslov 54 strani obsežni knjižici, v kateri popisuje g. Peter Medvešček, nadučitelj pri Sv. Križu na Vipavskem, zemljepisno lego in preteklost tega kraja. Knjižica, ki bi utegnila zanimati tudi širše kroge, stane samo 40 h in se dobiva pri gospodu pisatelju.

Ilustrovani „Narodni koledar“ 1905. Leto XVI. Uredil prof. dr. A. Dolar. Last in zaloga „Zvezne tiskarne Dr. Hribar v Celju“. Cena temu najelegantnejšemu naših koledarjev z lepimi ilustracijami in bogato vsebino je menda ona izza prejšnjih let.

Slovensko - ameriški koledar za navadno leto 1905. Izdalo in založilo uredništvo „Glasa Naroda“. XI. letnik. New York. Cena 25 centov. Ta koledar prinaša več čednih ilustracij in jako raznovrstno zabavno in poučno vsebino. Vsekakor je to nov dokaz, da ameriški Slovenci nočejo pozabiti svojega jezika, da temveč resno stremijo tudi po duševnem napredku.

Potop, zgodovinski roman, spisal H. Sienkiewicz, preložil Podravski. Goriška tiskarna A. Gabrščka, ki nam je preskrbela že toliko dobrih prevodov znamenitih slovanskih del, je izdala ravnokar prve tri knjige navedenega velikega Sienkiewiczovega romana. Ostale tri knjige izidejo prihodnje leto in tedaj se nam ponudi prilika, da izpregovorimo kaj več o tem zanimivem delu slavnega Poljaka.

Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini 1878. I. (Ob petindvajsetletnici bosenske zasedbe spisal Jernej pl. Andrejka, I. snopič.) Med letošnjimi knjigami družbe sv. Mohorja, ki jih je „Zvon“ že na kratko omenil, vzbudi prvi snopič lične knjige gosp. ritmojstra pl. Andrejke gotovo največ pozornosti in zanimanja; zato in ker je vseskozi originalna ter prva svoje vrste v naši književnosti, je umestno, da si že njen prvi del nekoliko natančneje ogledamo, pridržujoč si zadnjo besedo za prihodnje leto, ko bomo imeli z obljubljenim nam drugim snopičem celo delo dovršeno pred seboj. Z nekakim skepticizmom smo vzeli v roko okusno opremljeni letošnji snopič, ki ga nam poklanja družba sv. Mohorja ob petindvajsetletnici okupacije Bosne in Hercegovine — seveda nekoliko post festum. Kot Slovani se nikakor ne moremo veseliti te okupacije, kajti bila je pred vsem na-

v umetnikovo delavnico in tu zvemo marsikaj lepega za dušo in srce, tudi kaj koristnega za življenje. Črez vse te daljše in krajše črtice, slike in legende pa je razlito neko svetlo, nedeljsko razpoloženje, in tudi tam, kjer nam riše Zofka K.-J. temnejše strani človeškega življenja, tudi tam nas ne ostavi ona nedeljska radost, kajti take lise so potegnjene le z namenom, da stopi podoba celote plastničneje pred oči, in to s tako veščostjo, da nas veselje med umetniškim stvarjanjem niti ne pušča zreti na človeka-trpina, ki je predmet umetnici. In res nisem kmalu čital knjige, ob kateri bi se bil tako živo zavedel Schillerjevega izreka: Heiter ist die Kunst. Prikupljivost knjige povečujejo tudi čedne vinjete, ki krasijo posamezne številke; ilustracije je izvršil M. Rački.

Dr. Iv. Merhar.

Josip Regali: Reliefi. Založil in prodaja Dragotin Hribar v Ljubljani, cena 2 K.

Ako je bil kdaj naslov kaki publikaciji primerno izbran, zgodilo se je to pri pričujoči knjigi. Kakor ujame umetnik v plastiki en sam tipičen moment iz celega motiva, ki mu plava pred dušo, ga pusti okameneti in ga ne oblije in ne omehča z bujnimi, prelivajočimi se barvami, temveč ga s pomočjo kontrastov svetlobe in sence tem bolj živo dvigne iz ploskve, tako je zbral Regali v tej knjigi osmero momentov človeške psihe, ni jih razblinil in predočil v dolgotrajnih povestih, ni jih retuširal, odevši jih v obleko bujnega, melodično-mehkega stila, temveč s plastičnim slogom je obvladal te momente, da obstanejo za trenotek pred teboj liki izklesani iz kamena. In naj nam riše okolico in naj nam slika notranje življenje svojih oseb, nikdar se ne spušča v vso pestrost in raznolikost svojega sujeta, dvoje — troje tipičnih, plastičnih potez — in že se dvigne pred teboj stereoskopsko živa slika; vidi se, da je pisatelj s popolnim uspehom hodil v francosko šolo. Zaman iščeš v teh črticah zanimivo spletenih dogodkov in kratkočasnih novelističnih neverjetnosti, zanimive in kratkočasne so v toliko, v kolikor je zanimiva in kratkočasna analiza človeške duše — in to je njih velika vrlina! V psihološke momente je položil pisatelj pointe svojim črticam, čuti se tem pointam, da so utemeljene v situaciji sami in ne umetno pritirane od bogve kod. Pa naj si že predočiš naivnega, ravno vsled tega tako odkritosrčno modrujočga Sitarja, ki je ukradel gos, ali pa se domisliš nesrečne žrtve, ubijalca opekarja, vsepovsod je psihološki moment, ki stopnjuje situacijo in jo končno tudi reši. Regali ni površen, za efekti hlatajoč umetnik, on seže globlje in se sprijazni tudi s filozofskimi problemi, zato mu pa tudi jezik ni sam sebi namen, kakor to občutimo včasih pri nekaterih drugih naših pisateljih, on mu je temveč le forma idej; in ker je ta forma pri njem realističnoplastična, mu postaja tudi slog mestoma neupogljiv kot linija, začrtana v kamen. — Že samo globokozamišljeni „Jesenski večer“, v katerem je dokazal pisatelj vse svoje fino opazovanje prirode in umevanje človeške notranjosti, je vreden, da ne zamudi nikdo tega najnovejšega umetniškega pojava na polju slovenske književnosti!

G.

„Ilustrovani narodni koledar“ za leto 1906. Uredil prof. dr. Ant. Dolar. Leto XVII. Last in zaloga „Zvezne tiskarne“ v Celju. Cena bruširanemu izvodu 1 K, vezanemu 1 K 50 h, s poštino 20 h več. „Ilustrovani narodni koledar“ prinaša tudi letos mnogo lepih slik in mu je zabavni del izredno obsežen in zanimiv. Prispevali so zanj: M. P. Nataša, Fr. Kocbek, Mozirski, I. Cankar, A. Novačan, Savinjska, Cv. Golar, Vladimir Borotha in drugi. Kulturno-politični pregled za leto 1905. je sestavljen jasno, jedrnato in objektivno. Lahko rečemo na kratko: tako elegantno opremljenih koledarjev s tako izborna vsebino

je malo! Odveč bi bilo torej „Ilustrovani narodni koledar“ še posebej priporočati v nakupovanje!

— a —

Slovenska jezikovna vadnica za tesno združeni pouk v slovnici, pravopisju in spisju. III. zvezek. Spisala H. Schreiner in dr. J. Bezjak. Na Dunaju. Založil F. Tempsky. 1905. Cena 80 h. — V čem obstoji prednost te vadnice in njenih dveh prednic, je povedano že v naslovu. Taka knjiga uči jezik res rabiti, ne samo umevati njegov sklad, dočim se je prej učil jezik le kot nekak predmet za študije, ne pa kot orodje, ki ga je treba vzeti kar v roke, — Naše „vadnice“ začrtavajo in često docela opravljajo ves popravek jezikovnega vadništva. Zgledi, pravila in metodika, vse je tu; učenec se nauči obenem slovnice, novih besed, govora in pisave. Posebno izborne se mi zde vaje v spisju, ki so vzoren zgled, kako se mladina navaja neprisiljeno k samotvornosti. — S kakima dvema teorijama — pretirano Kernovima — se ne skladam; pa to bomo pedagogi že med seboj opravili; take divergencije pa splošne pohvalne sodbe seveda nikakor ne omajajo.

Dr. Jos. Tominšek.

Fran Hrčič: U sumraku. Drama u četiri čina. Samobor 1905. Cena K 1'60. V hrvaškem slovstvu izide vsako leto na dan nekaj izvirnih dramskih spisov in „hrv. zem. kazalište“ v Zagrebu odpira svoj hram rado domačim novitetam. Tudi Hrčičeva drama se je že igrala. — Hrvaški dramatik se osobito radi oprijemljejo zgodovinskih snovi; tu jim je odobravanje pač najprej osigurano, ker se da v takih spisih neprisiljeno udarjati na patrijotično struno, ki zazveni takoj v srcih gledalcev. Hrčičeva drama pa ni zgodovinska, a posvečena je sujetu, ki za zgodovinskim tudi pri Slovencih najbolj zgrablja maso občinstva: narodnemu življenju. „U sumraku“ je prav dobra „narodna igra“ v ožjem pomenu: živa uprizoritev hrvaškega seljaškega življenja. V posebno hvalo gre igri, da ni zvarjena po receptu trivijalnih „Volksstücke“, ki so jim ingrediencije: kmetška robotost kot surogat za dovtipnost, surovost za šaljivost, pest, kol in kletve za motivacijo! Ne! Ta igra je vseskozi temperirana z oduševljenostjo; poje se seveda tudi tu, pije in napiva, brijejo se norci, pleše se kolo in vrši se obilnatno ženitvanje, a kmet ni in nikoli ne postane kmetavs.

Zgodba je tista stara in vedno nova: sreča in nesreča v ljubezni. Mlada, lepa žena, star, a bogat mož, po njegovi smrti ljubimstvo z mladim, vrlim hlapcem, ovire pri združitvi, razdružitve, krivda na obeh straneh, konec: on je postal njej na ljubo ubijalec, ona pa bo skočila njemu na ljubo v vodo — to so postaje v jako bogatem dejanju. Prizori so zelo učinkoviti in spretno sporejeni; eno pa se nam zdi prisiljeno in nenaravno — žal, da je to baš glavna kriza, ki določuje pravec vsej drami: nemogoče je, da bi se mladi Niko, ljubimec lepe vdovice Ole, odpovedal tako po bliskovo in res odurno svoji goreče ljubljeni gospodarici, samo zato, ker mu Grga naprosto očita, da bi si rad pridobil lepo posestvo svoje ljubice. Pretiranost te občutljivosti čutimo tem bolj, ker Niko, dotlej nam skoraj neznana oseba, nikjer ne kaže tako radikalno trdega značaja. — Vdova Ola pa, glavna oseba v drami, kar živi pred nami; osebno nam ta strastna, ognjevitna ženska ne ugaja povsod, a v razvoju drame je ona vselej na svojem mestu.

Dr. Jos. Tominšek.

R. Katalinić Jeretov: S moje lire. Pjesme. U Zagrebu 1904. (Zabavna knj. „Mat. hrv.“, svez. 170.—171.)¹⁾ Črez dobo dolgih dvajsetih let se raztezajo pesmi,

¹⁾ Ocena te knjige se nam je poslala od dveh strani. Eno smo prinesli že v oktobrski številki. Mislimo, da ustrezemo našim čitateljem, če priobčimo še drugo, ker je pisana s povsem drugega vidika.